

คู่มือการปฏิบัติงานแนะแนว

บริการแนะแนว

โดยฝ่ายวิชาการ งานแนะแนว

โรงเรียนกันทรลักษณ์วิทยาาคม อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

การแนะแนวคืออะไร

การแนะแนวคือจิตวิทยาประยุกต์ แขนงหนึ่งที่ว่าด้วย กระบวนการพัฒนาคนให้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ รู้จัก ความถนัด ความชอบ สติปัญญา ภูมิหลังของตนเอง วิเคราะห์ตนเองได้ถูกต้อง รู้จักเลือกและตัดสินใจได้ ปรับตนเองได้อย่างเหมาะสมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ช่วยตนเองหรือพึ่งตนเองได้ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลได้มีบทบาทเต็มทีในการเรียนรู้เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพนั้นต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมในการเรียนรู้ความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน การแนะแนวเป็นกระบวนการหนึ่งของการศึกษาที่จะพัฒนามนุษย์ให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ในทักษะกระบวนการต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และมีความสุขในการดำรงชีวิต

การแนะแนวคืออะไรใครรู้บ้าง

คือแนวทางพัฒนาอย่างงาม

ที่มุ่งหมายให้เราเข้าใจตน

รู้จักขวนขวายทางสร้างตนเอง

การแนะแนวยังหมายถึงได้แก่นั้น

แก้หรือกันปัญหาไซ้ไรได้ตรงเผง

รู้จักโลกทุกสิ่งอันไม่หวั่นเกรง

ปรับตนเองอย่างฉลาดปราดเปรื่องเอ๋ย

ความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและกำหนดแนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนที่มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และ เติบโตตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มวิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ส่งผลให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น บุคคลจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี กิจกรรมแนะแนวจึงมีความสำคัญในการทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น

ธรรมชาติ/ลักษณะเฉพาะ

กิจกรรมแนะแนวเป็นกระบวนการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนด้วยการจัดบริการ และกิจกรรมที่หลากหลายทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถจัดการชีวิตของตนได้ตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถบนพื้นฐานของความเชื่อว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สามารถพัฒนาให้เจริญงอกงามได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักโลกแวดล้อม สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา รู้จักเลือกและวางแผนชีวิตการเรียนรู้ อาชีพ และสามารถปรับตัวเองได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข ความสำเร็จ และเป็นประโยชน์

สรุปการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายหลัก 3 ประการคือ

1. ป้องกัน
2. แก้ไข
3. พัฒนา

ปรัชญาและหลักการแนะแนว

ปรัชญา	หลักการ
1.คนทุกคนมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์	1.จัดบริการให้กับทุกคน (ไม่เลือกปฏิบัติ) และให้บริการด้วยความเคารพในเกียรติแห่งความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ
2. คนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน	2. การจัดบริการจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่มีการบังคับ
3. คนแต่ละคนมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้	3. การให้บริการต้องเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีบทบาทสำคัญในการใช้ปัญญาเรียนรู้ หาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง และได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตน ทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน บริการแนะแนวต้องจัดให้นักเรียนทุกคนเพื่อเขาได้มีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดวิชาเรียนควรจัดให้นักเรียนมีโอกาส เลือกเรียนอย่างกว้างขวาง ตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคมโลก
4. แต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่มีความต้องการพื้นฐานที่เหมือนกัน	4. การให้บริการต้องตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คนมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บริการแนะแนวต้องจัดอย่างต่อเนื่องให้นักเรียนรู้จักตนเองเพื่อสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจนสามารถตัดสินใจได้
5.พฤติกรรมย่อมมีสาเหตุและบุคคลเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุ	5.การให้บริการคือการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในการสร้างเสริมพัฒนาการหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ การจัดการแนะแนวจึงต้องศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนให้ชัดเจนเพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดความเข้าใจกัน ยอมรับความจริง ตลอดจนสามารถแก้ไขและพัฒนาตนได้
6.คนทุกคนย่อมมีปัญหา คนต้องอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น	6.การให้บริการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เป็นภารกิจที่พึงกระทำด้วยความเมตตา และด้วยความรู้ ความเข้าใจ และทุกคนควรมีส่วนร่วมรวมถึงการช่วยเหลือสังคม และสิ่งแวดล้อม

ขอบข่ายงานแนะแนว

บริการ	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ/เทคนิค/เครื่องมือ
1.บริการสำรวจข้อมูล	เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนและให้นักเรียนรู้จักตนเองในทุกด้าน เช่น ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ ฯลฯ	การสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบอัตชีวประวัติ ระเบียบพฤติกรรม สังคมมิติ ระเบียบสะสม การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล
2.บริการสนเทศ	เพื่อให้เด็กได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่จำเป็นในด้านการศึกษา อาชีพ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และ เลือกปรับตนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลง	การปฐมนิเทศ ปฐมนิเทศ โฮมรูม การจัดปายนิเทศ นิทรรศการ การเชิญวิทยากรบรรยาย การอภิปรายการศึกษานอกสถานที่ การใช้แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี และสื่อมวลชน
3.บริการให้คำปรึกษา	เพื่อช่วยให้เด็กสามารถคิดตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้อย่างรอบคอบและเหมาะสม	การให้คำปรึกษารายบุคคลและกลุ่ม
4.บริการจัดวางตัวบุคคล	เพื่อช่วยให้เด็กได้รับบริการและประสบการณ์อันจะเป็นการแก้ปัญหาพัฒนาตนเองตามความต้องการ	การจัดเด็กเข้าเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสนใจ ความถนัด การสอนซ่อมเสริม การฝึกทักษะทางการเรียน ทักษะการทำงาน ทักษะชีวิต และสังคม การจัดหางาน การฝึกงาน การจัดทุนการศึกษา ฯลฯ
5.บริการติดตามและประเมินผล	เพื่อติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา และติดตามการดำเนินงานแนะแนวทั้งระบบเพื่อประเมินผลและพัฒนางาน	แบบสอบถาม แบบประเมิน การสังเกต สัมภาษณ์ จดหมายติดต่อ และ แบบประเมินต่างๆ

บริการแนะแนวมี 3 ประเภท

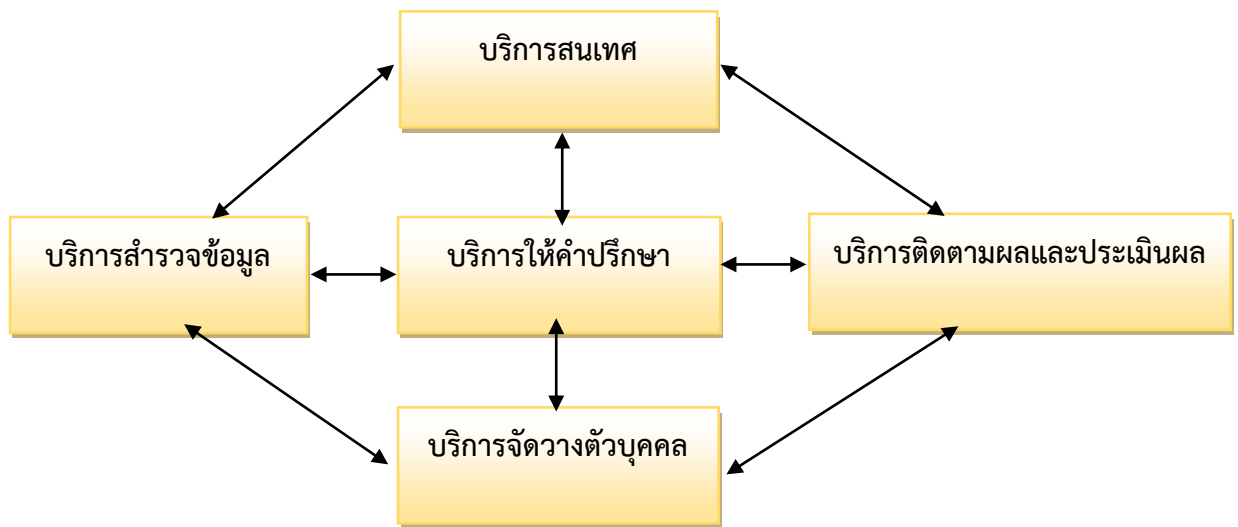
1. แนวทางการเรียนหรือการศึกษา ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่ การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน การฝึกทักษะหรือเทคนิคการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนรู้ที่ดี การรู้ช่องทางการศึกษาและการเลือกทางศึกษาต่อ ตลอดทั้งการสร้างนิสัยเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. แนวทางอาชีพ ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่การสร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และการประกอบอาชีพ การสร้างความตระหนัก รับรู้เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ การสำรวจอาชีพ การตัดสินใจและวางแผนด้านอาชีพ การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การเข้าสู่อาชีพ และการพัฒนาตัวเองเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดทั้งการปรับตนในการทำงาน

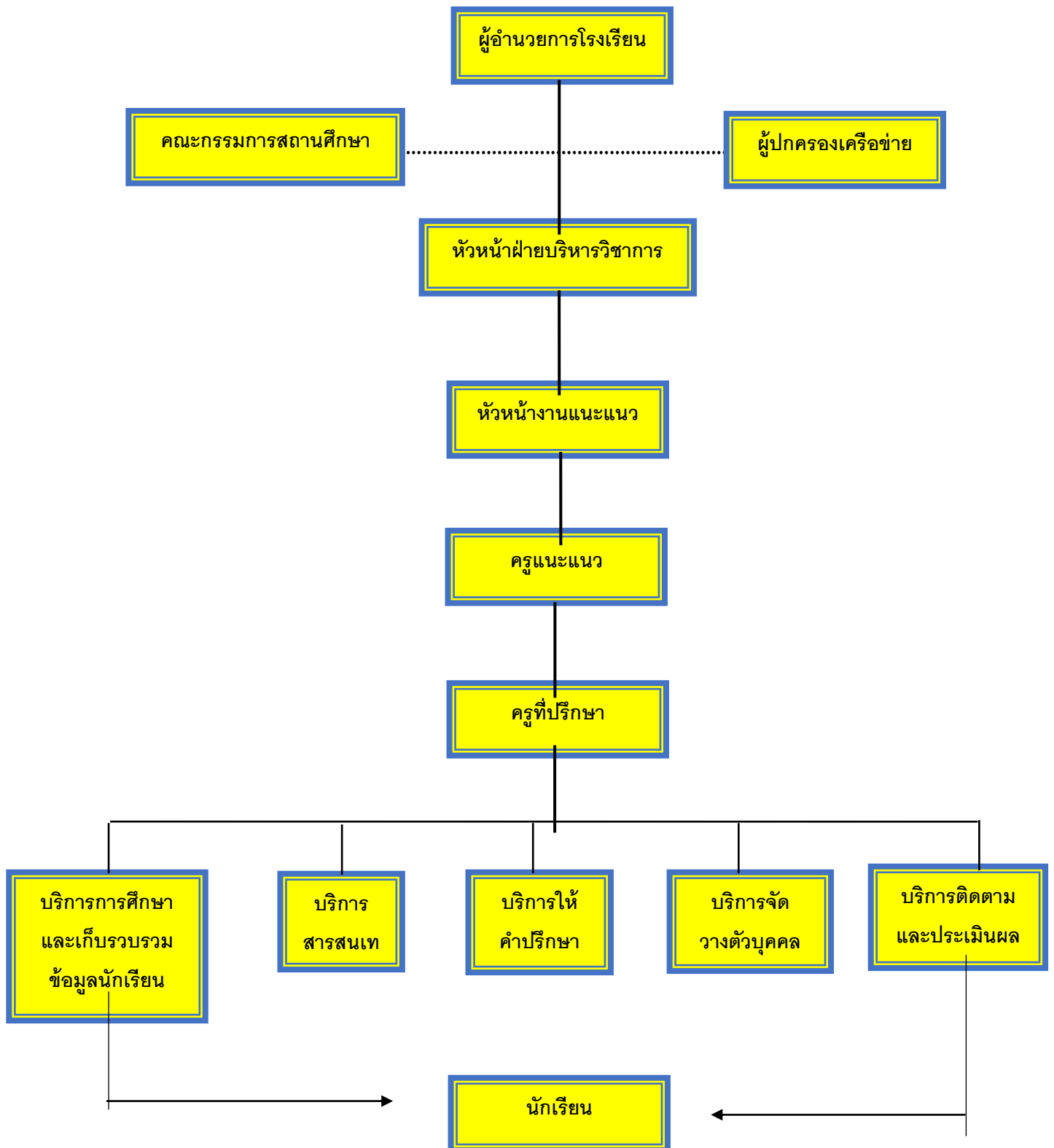
3. แนวทางด้านชีวิตและสังคม ซึ่งมีขอบข่ายงานตั้งแต่การรู้จักตนเอง รู้จักชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การรู้จักตนเองและรู้คุณค่าของตน การรู้จักปรับตัวและแก้ปัญหา การพัฒนาตนเอง การฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้มีบุคลิกภาพ สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

กระบวนการแนะแนว

กระบวนการแนะแนว คือ การจัดระบบการท างานแนะแนวให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันดังนี้

โครงสร้างการบริหารงานแนะแนว

จุดประสงค์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองในทุกๆด้าน เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจบุคคลอื่น ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาของตนเองได้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม
4. การจัดกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ จะทำให้ครูแนะแนวได้ใกล้ชิดเด็กและรู้จักเด็กแต่ละคนได้อย่างดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆให้กับนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆได้
5. ในคาบแนะแนว นอกจะให้ความรู้ในด้านต่างๆที่เด็กสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แล้วยังเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกในเรื่องที่ถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมต่างๆให้เด็กได้มีส่วนร่วมและได้แสดงออกในทางที่เหมาะสม
6. ห้องแนะแนวจะเป็นแหล่งข้อมูล ให้ข่าวสาร ให้ความรู้กับนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลในการศึกษาต่อ แนวทางในการประกอบอาชีพ ข้อมูลในการปรับตัวนักเรียนและในห้องแนะแนวจะมีห้องให้คำปรึกษาเพื่อบริการแก่นักเรียนที่ต้องการให้เป็นความลับ
7. เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนตามแต่กรณี เช่น ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน หางานพิเศษให้นักเรียนเพื่อช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ สรรหาและส่งเสริมนักเรียนดีและมีความสามารถพิเศษ
8. เพื่อติดตามผลประเมินผลนักเรียนทั้งที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและที่จบการศึกษา และติดตามพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน

บริการงานแนะแนว

1. บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล

- 1.1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน
- 1.2 การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางการแนะแนว
- 1.3 การเยี่ยมบ้านนักเรียน
- 1.4 การทำระเบียนสะสม
- 1.5 การสำรวจปัญหาและความต้องการของนักเรียน
- 1.6 การจัดหาและจัดทำเครื่องมือทางการแนะแนว
- 1.7 การวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อมูลของนักเรียน

2. บริการสารสนเทศ

- 2.1 การจัดหา ผลิต รวบรวมเอกสารต่างๆ
- 2.2 การจัดศูนย์สนเทศ
- 2.3 การจัดบอร์ดเพื่อเสนอข้อควรรู้
- 2.4 การประชาสัมพันธ์ เช่น การทำจุลสาร การจัดรายการวิทยุโรงเรียน
- 2.5 การผลิตเอกสารในรูปแบบต่างๆ
- 2.6 การประชุมชี้แจงนักเรียน การเผยแพร่ความรู้เรื่องการแนะแนว

3. บริการให้คำปรึกษา

- 3.1 การให้คำปรึกษารายบุคคล

- 3.2 การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม
- 3.3 การติดต่อผู้ปกครอง
- 3.4 การส่งตัวนักเรียนไปให้หน่วยอื่นช่วยแก้ปัญหา (กรณีพิเศษ)
- 3.5 การให้บริการแก่ผู้ปกครองที่มาปรึกษา
- 3.6 การติดตามผลหลังให้คำปรึกษา
- 3.7 การเก็บสถิติหลังให้คำปรึกษา

4. บริการจัดวางตัวบุคคล ส่งเสริม ช่วยเหลือ พัฒนา

- 4.1 บริการช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกแผนการเรียน การศึกษาต่อและอาชีพ
- 4.2 การพิจารณาทุนการศึกษา
- 4.3 การหางานพิเศษให้นักเรียน การสนับสนุนให้มีรายได้พิเศษระหว่างเรียน

5. บริการติดตามและประเมินผล

- 5.1 ติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
- 5.2 ติดตามผลนักเรียนที่ได้รับบริการ
- 5.3 การนำเสนอผลการติดตาม

6. งานสอนกิจกรรมแนะแนว

- 6.1 การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมแนะแนวในระดับชั้นมัธยมศึกษากำหนดให้สอน สัปดาห์ละ 1

คาบ

- 6.2 จัดแผนพัฒนาการสอนวิชากิจกรรมแนะแนว

6.3 ในคาบเรียนและการปฏิบัติกิจกรรมให้มีการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน โดยให้นักเรียนประเมินตนเอง ให้เพื่อนประเมินและอาจารย์ผู้สอนประเมินให้นักเรียนทราบเป็นระยะ

7. งานอื่นๆ

- 7.1 งานที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน หรืองาน พิเศษ
- 7.2 งานประชุมครูแนะแนวเพื่อปรึกษาหารือและพัฒนางานแนะแนว
- 7.3 งานดูแลห้องแนะแนวและเก็บรักษาเครื่องมือทางการแนะแนว
- 7.4 งานติดต่อประสานงานกับทางสถาบันต่างๆเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเตรียมตัวเพื่อการศึกษาต่อและอาชีพ
- 7.5 งานบริการและเผยแพร่ความรู้ ผลงานทางวิชาการแก่ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

การปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา

การปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การจัดบริการแนะแนวอย่างเป็ระบบโดยมีบริการครบ 5 บริการและครอบคลุมงานแนะแนว ทั้ง 3 ประเภททั้งนี้จะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอยู่ในโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน และต้องมีโครงการ แผนงาน งบประมาณที่แสดงถึงการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องทั้งปี
2. การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน) และถือเป็นส่วนสำคัญในการจบหลักสูตร
3. การประยุกต์ใช้หลักการแนะแนวและกระบวนการแนะแนว ในการจัดหลักสูตร และพัฒนาการเรียนการสอน การปกครองดูแลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กิจกรรมการเรียนรู้ในคาบแนะแนว

1. เป็นกิจกรรมที่ไม่ได้เน้นเนื้อหาวิชาและกระบวนการวัดผลการเรียนเหมือนการเรียนการสอนในวิชาทั่วไป
2. เป็นการรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อทำกิจกรรมอันจะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ และสามารถแก้ปัญหาได้
3. ไม่มีหน่วยการเรียนรู้
4. เป็นกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง
5. เป็นกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้รับข่าวสารด้านการศึกษา การศึกษาต่อและอาชีพเพื่อวางแผนการศึกษาและเลือกอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
6. เป็นกิจกรรมเพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิก การปรับตัวรู้จักตนเอง สิ่งแวดล้อมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
7. เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สะอาด รับผิดชอบ สามัคคี กตัญญู
8. เป็นกิจกรรมเพื่อเสริมให้เด็กมีความรู้และทักษะวิชาต่างๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาชีพ มีนิสัยรักการทำงาน

การแนะแนวแบบมีส่วนร่วม

งานแนะแนวเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ฉะนั้นทุกคนจึงต้องมีส่วนร่วม เพื่อความราบรื่นในการทำงาน และการประสานงานร่วมมือกัน จึงควรได้มีการตกลงกันในบทบาทความรับผิดชอบร่วมกันดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของงาน ผู้บริหารงานที่ดีจึงมีบทบาทความรับผิดชอบดังต่อไปนี้
 - 1.1 เป็นผู้ริเริ่ม สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดบริการแนะแนว ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการให้ครอบคลุมงานทั้งหมด จัดบุคลากรที่เหมาะสม กำหนดบทบาทความรับผิดชอบทุกฝ่ายอย่างชัดเจน จัดหาปัจจัย สภาพแวดล้อม สถานที่ อุปกรณ์ งบประมาณ ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีการกำกับติดตามดูแล เพื่อให้ดำเนินงานแนะแนว เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์กับเด็กทุกคน
 - 1.2 เป็นผู้แก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง
 - 1.3 เป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นจูงใจให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันโดยมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างแรงจูงใจให้แรงเสริม สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ทุกคนอย่างทั่วถึง
 - 1.4 เป็นแกนกลางในการประสานงานกับทุกฝ่าย

2. ครูแนะแนวเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนวในสถานศึกษา โดยมีบทบาทสำคัญดังนี้

2.1 เป็นผู้วางแผนและจัดทำโครงการแนะแนว เพื่อเสนอผู้บริหารตามนโยบายของสถานศึกษาโดยมีการสำรวจสภาพแวดล้อม และข้อมูลจากนักเรียนทุกคน ในสถานศึกษา เพื่อให้การวางแผน และโครงการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของนักเรียน และชุมชน

2.2 เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน การประสานงานและติดตามประเมินผลในการจัดบริการแนะแนว ให้ครอบคลุม 5 บริการ 3 ประเภท ตามแผนงานและโครงการที่กำหนด

2.3 เป็นผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมหรือบำบัดพิเศษเฉพาะราย เฉพาะกลุ่ม

2.4 เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ที่มีปัญหาซับซ้อน เกินความสามารถของครูที่ปรึกษา หรือส่งต่อเด็ก ไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หากปัญหานั้นเกินความสามารถของตน

2.5 จัดทำแผนและดำเนินงานในการพัฒนาครูหรือบุคลากรแนะแนวในสถานศึกษา

3. ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อนักเรียนที่ได้รับมอบหมาย ฉะนั้นครูที่ปรึกษา หรือครูประจำชั้น จึงมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

- การดูแลเด็กโดยทั่วไป (การเช็คเวลาเรียน การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ฯลฯ)
- การศึกษาหาข้อมูลรายบุคคลเพื่อการรู้จักและคัดกรองเด็ก
- การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมวิสาสะ หรือ โฮมรูม
- การให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหา
- การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียน และการติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง
- การประเมินคุณภาพ พัฒนาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก

ครูทั่วไป เนื่องจากครูทุกคนมีหน้าที่สอนและดูแลเด็กอยู่แล้ว ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของครูทุกคน มีดังต่อไปนี้

- ช่วยดูแลให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดกับเด็กหรือไม่สร้างความกดดันให้กับเด็กเกิดปัญหา
- ช่วยเหลือแก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก่เด็ก เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆตามกำลังความสามารถ โดยไม่เกี่ยง หรือปิดความรับผิดชอบไปที่ครูแนะแนว หรือครูที่ปรึกษาเท่านั้น
- สอนหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยใช้หลักการและวิธีการแนะแนวที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
- ช่วยจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบต่อบุตรหลานของตนเต็มที่ ฉะนั้นผู้ปกครองควร

- ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ให้ความอบอุ่นและใช้วิธีเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง คือไม่ปล่อยปละละเลยเข้มงวด หรือทะนุถนอมจนเกินไป จนเด็กมีนิสัยไม่ดี ขาดความรับผิดชอบ
- เป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างสภาพแวดล้อมประสบการณ์ให้เด็กสัมผัสกับตัวอย่างที่ดี
- ร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก โดยไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้สถานศึกษาฝ่ายเดียว รวมทั้งเสียสละช่วยเหลือเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามกำลังความสามารถ

พัฒนาการของนักเรียน

การจัดกิจกรรมแนะแนวเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ เนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นมีพัฒนาการตามวัยของตน แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ซึ่งพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (อายุ 12-15)

ลักษณะทางร่างกาย

- เด็กส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว โดยเฉพาะเด็กหญิงเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย ในวัยนี้จึงมักมี ปัญหาเรื่องการปรับตัว
- มีลักษณะกึ่งกำกวม ทำอะไรดูขัดตาไปหมด ทั้งนี้ เพราะเด็กคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง เรื่องรูปร่าง หน้าตามากเกินไป

ลักษณะทางอารมณ์

- ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ และมีอารมณ์ไม่แน่นอน ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และความ สับสนในบทบาทของตนเองว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่กันแน่
- จะขาดความมั่นใจในตนเอง และมักแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น ทำเสียงดัง แสดง ความเป็นผู้นำหรือยึดความเห็นของตนเองเป็นสำคัญ
- การแสดงอารมณ์โกรธเป็นเรื่องธรรมดาของเด็กวัยนี้ ซึ่งจะมาจากความเครียดทางจิต และความไม่ สมดุลทางชีวภาพ

ลักษณะทางสังคม

- ต้องการอิสระและยอมปฏิบัติตาม ข้อตกลงของกลุ่มมากกว่า พ่อ แม่ หรือ ผู้ใหญ่
- เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะไว้วางใจเพื่อนมากกว่าพ่อแม่
- เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ เด็กจึงมักทำอะไรคล้ายๆกับกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย การ แสดง พฤติกรรมต่างๆ
- เด็กหญิงมีพัฒนาการทางสังคมมากกว่าเด็กผู้ชาย

ลักษณะทางสติปัญญา

- ช่วงความสนใจของเด็กวัยนี้นานขึ้น สามารถทำกิจกรรมที่ยากๆได้
- สามารถเข้าใจสิ่งที่เพื่อนามธรรมได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องศีลธรรม จรรยาต่างๆ

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 (16 -18 ปี)

ลักษณะทางร่างกาย

- มีความเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่และสนใจในร่างกายของตนเอง จะหมกมุ่นอยู่กับการแต่งตัว
- สุขภาพของเด็กโดยทั่วไปจะสมบูรณ์เต็มที่ เริ่มมีพัฒนาการทางเพศ ต่อมาต่างๆ เจริญเติบโตอย่างเต็มที่

ลักษณะทางอารมณ์

- ต้องการความอิสระมากขึ้น จึงมีปัญหาความขัดแย้งกับพ่อแม่อยู่เสมอ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย
- จะมีการแสดงออกที่แข็งกร้าว ซึ่งเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่
- เป็นวัยเพื่อฝันโดยเฉพาะเรื่องอนาคต

ลักษณะทางสังคม

- มีลักษณะชอบทำตามกลุ่มมีการขัดแย้งกับผู้ใหญ่มากขึ้น มีความนิยมหรือคลั่งไคล้อะไรเหมือนกันซึ่ง บางครั้งอาจมากเกินไป
- เด็กผู้หญิงมีความก้าวหน้าในด้านสังคมมากกว่าเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน เริ่มมีความสนใจในเพศตรงข้ามมีความคิดเรื่องการมีนัดและการแต่งงาน

ลักษณะทางสติปัญญา

- พัฒนาการทางสมองสูงเกือบเท่าผู้ใหญ่เพียงแต่ขาดประสบการณ์
- เป็นวัยที่คำนึงถึงการมี “ ปรัชญาชีวิต ” โดยมุ่งเกี่ยวกับศีลธรรม จรรยา ศาสนา แต่ยังไม่มีความสับสนอยู่